

هدیه‌ای برای خوانندگان رشد آموزش ابتدایی

کتاب در ۸ شماره

نوآوری در یادگیری
با تکالیف درسی خلاق

راهنمایی برای آموزگاران، پدران و مادران

براساس نوشته‌ای از نانسی پائولو
ترجمه‌ی زری آقاجانی
مطالعه‌ی تطبیقی و آماده‌سازی: رشد آموزش ابتدایی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

در شماره‌ی قبل، بخش‌هایی از نکته‌ی هفدهم آورده شد. در این شماره ادامه‌ی توضیحات نکته‌ی هفدهم و نکته‌ی پایانی یا هجدهم را می‌خوانید.

□ والدین را در مورد برنامه‌های تلویزیونی راهنمایی کنید. به آن‌ها یادآوری کنید، برنامه‌هایی را به همراه فرزندانشان انتخاب و به‌طور مشترک تماشا کنند. این همراهی، بهتر از رها کردن دانش‌آموزان مقابل تلویزیون است. این وسیله قرار نیست نقش لله‌ی بچه‌ها را عهده‌دار شود. کودکانی که هر شب بیش از دو ساعت برای تماشای تلویزیون وقت می‌گذارند و این کار را به مدت مدید تکرار می‌کنند، به ندرت در آزمون‌های تحصیلی خود موفق می‌شوند. سطح نمرات این قبیل کودکان، معمولاً به شکل خاصی کاهش می‌یابد. تماشای هدایت

□ برای پدران و مادران فهرستی از سؤالاتی را که می‌توانند با پرسیدن آن‌ها از فرزندانشان، در مورد چگونگی انجام تکالیف توسط آن‌ها مطلع شوند، فراهم آورید. سؤالاتی مانند: تکالیف امروزت چیست؟ آیا تکالیف واضح و قابل فهم هستند؟ چه وقت می‌خواهی (یا دوست داری) آن‌ها را انجام بدهی؟ آیا برای انجام تکالیف امشب به منابع خاصی نیاز داری؟ آیا لازم است برای انجام تکالیف به کتاب‌خانه‌ای مراجعه کنی؟ آیا از رایانه استفاده خواهی کرد؟ آیا وسایل خاصی را لازم داری؟ آیا تکالیف امشب را شروع کرده‌ای؟ آیا تکالیف امشب را تمام کرده‌ای؟ آیا این

شده‌ی برنامه‌های تلویزیون، به‌ویژه هنگامی که والدین نیز نزد کودکان هستند، حتی در یادگیری دانش‌آموزان هم تأثیر مثبت دارد.

□ خانم فاست که پیش از این از او در مقام یک دبیر زبان انگلیسی صحبت شده‌است، از دانش‌آموزان خود خواست برای یک هفته، تماشای برنامه‌های تلویزیونی را قطع کنند. او هم چنین از بچه‌ها در خواست کرد، این فعالیت خود را به مثابه یک تکلیف کلاسی مورد بررسی قرار دهند. در واقع او با این کار، می‌خواست دانش‌آموزانش به ارزش‌های مثبت و منفی رسانه‌ها پی ببرند. قرار شد برگزیدگان این کار کلاسی، علاوه بر دریافت نمره‌ی اضافی، با پیتزای تشویق شوند.

آن‌ها هر روز نظراتشان را می‌نوشتند و در کلاس در مورد این که رها کردن تلویزیون چه قدر مشکل است، بحث و گفت‌وگو می‌کردند. آن‌ها هم چنین به طور مرتب، فهرستی از مواردی را که می‌توانست جای‌گزین مشاهده‌ی تلویزیون شود، فراهم می‌آوردند.

طی آن هفته، نه تنها هیچ دانش‌آموزی از انجام تکالیف خود سرباز نزد، بلکه در مقایسه با حد معمول انجام تکالیف‌های کلاسی، کارهای بچه‌ها ۸۰ تا ۸۵ درصد کامل‌تر از همیشه بود. وقتی او از دانش‌آموزانش پرسید چگونه بیشتر آن‌ها تکالیفشان را به‌طور کامل انجام داده‌اند، آن‌ها با صراحت اعتراف کردند که: «ما دیگر کاری نداشتیم که انجام بدهیم. تلویزیون زمان در اختیار ما را می‌بلعید.»

اگر در ارتباط با انجام تکالیف توسط بچه‌ها مشکلی پدید می‌آید، با کمک مشترک پدران و مادران و بچه‌ها راه‌حل‌هایی را پیش روی خود قرار دهید. راهبردهای حل مسئله‌ی شما، به این موضوع بستگی خواهد داشت که مشکل چه باشد، چه قدر شدید باشد و نیازهای دانش‌آموز چه باشند. برای مثال:

* آیا این تکالیف خاص خیلی مشکل هستند یا شاگرد قبلاً آفت کرده است و حالا برای فهم مطالب به کمک معلم، والدین و معلم خصوصی نیاز دارد؟

* آیا انجام تکالیف زیاد و این که شاگرد از عهده‌ی انجام تکالیف برنمی‌آید، به این دلیل است که او غایب بوده و این همه تکالیف، به نوعی تمرین‌های تلبار شده‌ی اوست؟ برای رفع این مشکل، شاید نیاز باشد برنامه‌ای به شکل اختصاصی و زیر نظر معلمش برای او طراحی شود.

* آیا ممکن است ضعف دانش‌آموز ناشی از ناتوانی خاص او در برخی از جنبه‌های یادگیری باشد؟ در چنین حالتی ممکن است بچه به کمک اضافی نیاز داشته و یا لازم باشد، برخی از تکالیف، برای او به شکل ویژه و تعدیل یا تغییر یافته ارائه شود.

* آیا دانش‌آموز بیش از آن‌چه در خانه و مدرسه آموزش داده می‌شود، به حمایت نیاز دارد؟ یک مربی برنامه‌ریز در انجمن مدرسه ممکن است این حمایت‌ها را سامان‌دهی کند. همراه کردن دانش‌آموز

با بزرگ‌تری که داوطلب کمک به دیگران است، یکی از راه‌های رفع مشکل در چنین حالتی است. هم‌چنین، شناسایی برنامه‌های پشتیبان در مدارس، دانشگاه‌ها و سازمان‌های ارتباطی می‌تواند، انتخاب‌های دیگری را پیش روی کارکنان مدرسه و معلمان بگذارد.

در حل مشکلات تکالیف درسی، اطمینان حاصل کنید که روابط روشن و واضح هستند. مثلاً وقتی با پدران و مادران جلسه می‌گذارید، تنها هنگامی جلسه را خاتمه دهید که مطمئن شوید هر یک از پدران و مادران، راهبردهای ویژه شما برای حل مشکل فرزند خود را متوجه شده‌است. هم‌چنین، مطمئن شوید که روش ارائه شده‌ی شما، عملی است

۱۸. نشان دهید که واقعاً برای دانش‌آموزان خود احترام قائل‌اید

زمانی که معلمان و دانش‌آموزان به یکدیگر احترام بگذارند، شاگردان از خود رغبت بیشتری برای حل تکالیف نشان می‌دهند. دانش‌آموز توجه واقعی معلم را به درستی متوجه می‌شود. آن‌ها وقتی معلمشان می‌خواهد که بهترین باشند، به خوبی واقعی یا غیرواقعی بودن احساس معلم را درک می‌کنند.

* خانم بوزینسکی، دبیر شیمی که پیش از این از او یاد کردیم،

نمی‌خورد؛ نه به درد تو، نه به درد من. من دلیل می‌خواهم. از تو می‌پرسم که چرا باید درست انجام دادن تکلیف، هم برای تو و هم برای من مهم باشد؟»

او سپس ادامه می‌دهد: «فکر می‌کنید واقعاً پدر و مادر شما از این که می‌خواهند شما تکالیفتان را درست انجام دهید، چه مقصودی دارند؟ آن‌ها شما را دوست دارند و می‌خواهند که شما روش حمایت کردن از خانواده را با انجام درست تکالیف تمرین کنید. این به شما کمک می‌کند که سبک زندگی خوبی داشته باشید و شغلی با درآمد مناسب کسب کنید. برای همه‌ی این‌ها به تحصیلات نیاز دارید. تحصیلات کلیدی است که دستبندهای فقر را باز می‌کند.»

* **دکتر حسن عشایری**، پژوهشگر علوم اعصاب و متخصص پژوهش‌های مبتنی بر مغز، در پژوهشی که چند سال پیش روی ورقه‌های سؤالات امتحانی دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی انجام داد، ثابت کرد که بچه‌ها به راحتی واقعی یا غیرواقعی بودن احترام‌های نقش بسته روی ورقه‌های امتحانی از سوی معلمان را تشخیص می‌دهند. وقتی معلمی در مسئله‌ی ریاضی خطاب به بچه‌ها می‌گوید: «عزیز گل من! لطفاً حاصل جمع مدادهای علی و حامد را پیدا کن؟» دانش‌آموز، این عزیز گل من! را با رفتارهای معلم در کلاس و احیاناً بی‌احترامی‌هایش مقایسه می‌کند و نسبت به او بی‌اعتماد می‌شود.

* خانم اولسون ویرلی، به دانش‌آموزان خود گفته است که آن‌ها می‌توانند درباره‌ی تغییرات احتمالی زمان انجام تکالیف خود با وی به گفت‌وگو بپردازند. او می‌گوید: «اگر آن‌ها با دفاع منطقی، می‌توانند مرا قانع کنند که زمان و حتی حجم تکالیف را تغییر دهم، چرا این کار را نکنم. مثلاً اگر آن‌ها هر چند از گاهی از من بخواهند به دلیل حضورشان در مسابقه‌ای که عصر همان روز در مدرسه برگزار می‌شود، به آن‌ها تکلیف کمتری بدهم، حتماً این کار را می‌کنم. مطمئن باشید اگر با بچه‌ها با احترام برخورد کنیم، آن‌ها هیچ‌وقت چنین درخواست‌هایی را تفسیر نمی‌دهند.»

او می‌گوید: «من هیچ‌وقت به عقب بر نمی‌گردم. درست است که گاهی اوقات سرسختی می‌کنم که چرا انجام تکالیفی به تعویق افتاده و یا به‌طور ناقص انجام پذیرفته است، ولی سعی می‌کنم نیازهای واقعی بچه‌ها را در کلاس‌هایم مورد توجه قرار دهم. وقتی به نیازهای بچه‌ها توجه می‌کنیم، آهنگ برخورد محترمانه در فضای کلاس طنین‌انداز می‌شود.»

* **رضا خجسته**، دبیر ریاضیات یکی از شهرستان‌های استان آذربایجان غربی می‌گوید: «اگر به دانش‌آموزان احترام بگذاریم و آن‌ها بدانند که ما قصد دیگری نداریم و نسبت به یادگیری آن‌ها تعهد داریم، با ما درست برخورد می‌کنند. البته لازمه‌ی این امر، آن است که به نیازهای آنان توجه کنیم. مثلاً من گفته‌ام زنگ اول، به دلیل این که اکثراً صبحانه نخورده به کلاس می‌آیند، می‌توانند بی‌سر و صدا و بدون راه انداختن

می‌گوید: «من با دانش‌آموزانم خیلی صمیمی هستم و تک‌تک آن‌ها را می‌شناسم. بچه‌ها اگر احساس کنند که ما به آن‌ها به مثابه مردم و مانند یک انسان واقعی و نه فقط یک دانش‌آموز احترام می‌گذاریم، هر کاری را از آن‌ها خواهیم، انجام خواهند داد. من سعی می‌کنم که از روز دوم، نام همه‌ی دانش‌آموزانم را به تدریج حفظ کنم و حتماً تا پایان هفته‌ی اول، همه‌ی آن‌ها را بشناسم. این موضوع خیلی مهم است. من فکر می‌کنم از این طریق حتی می‌توان آن‌ها را به سمت انجام تکالیف بیشتر هم سوق داد. نیمی از دلایلی که دانش‌آموزان من تکالیف خودشان را کامل انجام می‌دهند، فقط و فقط مربوط به این است که آن‌ها می‌دانند من از ته دل دوستشان دارم.»

* آقای رافالو، که قبلاً با تجربه‌های وی آشنا شدیم، معتقد است: «اگر دانش‌آموزان واقعاً بدانند که شما به آن‌ها انجام می‌دهند، اهمیت می‌دهید و نیز اگر بدانند که تک‌تک آن‌ها را دوست دارید و کار آن‌ها برایتان مهم است، سعی می‌کنند سخت‌تر کار کنند.»

او با در نظر گرفتن چنین تفکری، با هر دانش‌آموزی که تکالیفش را خوب انجام نمی‌دهد یا به نحوی ناقص است، وارد گفت‌وگوی خصوصی می‌شود: «ببین، فکر می‌کنم تا حالا باید متوجه شده باشی که چه قدر تو را مانند بقیه‌ی بچه‌ها دوست دارم. جیغ و داد به درد

مفهومی برای سر کار گذاشتن آن‌ها نیست و صرفاً یک مشغله به شمار نمی‌رود.»

نتیجه

تکالیف می‌توانند معلمان، دانش‌آموزان و پدران و مادران را در یک کلاس همگانی برای بهبود بخشیدن به یادگیری دانش‌آموزان در کنار هم فراهم آورند. معلمان، حیاتی‌ترین عنصر این حلقه‌ی ارتباطی هستند. فواید انجام تکالیف بر کسی پوشیده نیست. دانش‌آموزانی که تکالیف خود را با موفقیت انجام می‌دهند، شانس به دست آوردن موفقیت‌های علمی خود را افزایش می‌دهند.

هم‌چنین تکالیف، عادت و توجهاتی را که موجب کسب امتیازاتی برای فرد و کلاس می‌شود، توسعه می‌دهد. علاوه بر این، کسب خصوصیتی مانند اعتماد به نفس، مسئولیت‌پذیری، عشق به یادگیری و لذت یاد گرفتن که همگی منبعث از انجام تکالیف هستند، بی‌شک برای هر دانش‌آموزی سودمند است.

زیرنویس

1. Deborah woelflein

بوی غذا یا ساندویچی خاص، لقمه‌ای در دهان خود بگذارند و بی‌واهمه آن را بخورند. آن‌ها از این آزادی عمل من، سوءاستفاده نمی‌کنند و آن را نوعی احترام به نیازهایشان تلقی می‌کنند.»

* معلم اهل ایالت نیوهمپشایر آمریکا، خانم **دیورا وولفلین**، برای خودش یک دفتر وقایع کلاس درست کرده است. او هر اتفاقی را که در کلاسش رخ می‌دهد، در این دفتر می‌نویسد: اتفاقات خوب و رویدادهای بد کلاس. ابتدا از خودش شروع می‌کند و از بچه‌ها نیز می‌خواهد اطلاعات خودشان را در دفتر وارد کنند. او می‌گوید: «این روش با بچه‌های بزرگ‌تر بهتر جواب می‌دهد. به آن‌ها می‌گویم نگاهی به این دفتر چه بیندازید و به من بگویید روی چه چیزی باید کار کنیم. سپس از آن‌ها می‌خواهم از من انتقاد کنند. انتقاد می‌تواند از رفتارها، شیوه‌های تدریس من، مثال‌هایم، پرسش‌هایم و آزمون‌هایم به عمل آید. آن‌ها حتی به من می‌گویند شما می‌توانستید در آن درس، مثال بهتری بزنید. این امر کمک می‌کند که دانش‌آموزان یادگیری را به‌عنوان یک مفهوم دوجانبه یا دوطرفه بشناسند. معلمان، در همان زمانی که دانش‌آموزانشان یاد می‌گیرند، یاد می‌گیرند. دانش‌آموزان می‌فهمند که انجام تکالیف و گرفتن بازخورد از دیگران، کار سخت و با ارزشی است. ضمن این‌که دانش‌آموزان متوجه می‌شوند که تکلیف،